

СТАНОВИЩЕ

Вх. № 749-КД

Дата 05.05.2024 г.

на фондация „Български адвокати за правата на човека“ по конституционно дело № 11/2024.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 28 март 2024 г. по конституционно дело № 11/2024 г. по описа на Конституционния съд (КС) е допуснато за разглеждане по същество искането на Висшия адвокатски съвет за установяване противоконституционност на разпоредбите на чл. 19, чл. 20, чл. 21, чл. 22, чл. 23, чл. 24, ал. 1 и чл. 25 от Закона за медиацията (обн. ДВ, бр. 11 от 2023 г., в сила от 01.07.2024 г.) и на чл. 78а, чл. 140а, чл. 140б, чл. 267, ал. 3, чл. 314а, чл. 341а и чл. 374а от Гражданския процесуален кодекс (обн. ДВ, бр. 11 от 2023 г., в сила от 01.07.2024 г.).

С посоченото Определение Конституционният съд е отправил покана до фондация „Български адвокати за правата на човека“ за становище по допуснатите за разглеждане въпроси, което представяме.

В искането си Висшият адвокатски съвет аргументира противоречие на първо място с чл. 6 чл. 13 от ЕКПЧ и чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС. На второ място се приема противоречие с чл. 56 и чл. 117 ал. 1 от Конституцията.

Във връзка с горното е изготвено становище, аргументиращо изцяло тезата за противоконституционност на оспорваните разпоредби.

Оспорената нова правна уредба, съдържаща се в Закона за медиацията и съответните процедурни промени в ГПК, намираме за не особено прецизно изготвяни, а в някои от процедурите или липсата на яснота по някои въпроси смятаме за неудачни. В този смисъл, споделяме част от опасенията на вносителя, но не намираме оспорените разпоредби за противоконституционни.

Действително т.н. от вносителя “натрапена” процедура по медиация буди известни притеснения относно начина, по който е имплементирана в исковото производство. От една страна, удължаването на сроковете на процеса могат да бъдат критикувани, но подобни аргументи могат да бъдат отправени и към заповедното производство или към размяната на книжа, включително в някои случаи и двустранна, което макар и да обслужва концентрационното начало на процеса, води и до неоправдани забавяния. Аргументите относно оскъпяването на производството също имат своето място, тъй като макар и поети в ранния етап на процеса, в крайна сметка се разпределят след решението като разноси на страните. Но подобни критики могат да се отправят и спрямо напълно неоправданите и безпрецедентни за Европейския съюз огромни и без максимален размер плоски такси в

гражданския процес.

В ДИРЕКТИВА 2013/11/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА, макар и с по-ограничен материалноправен обхват се приемат и следните принципи:

б) Несъответствията в обхвата, качеството и познаването на APC в държавите-членки представляват препятствие пред вътрешния пазар и са една от причините, поради които много потребители се въздържат да пазаруват през границите и не са уверени, че евентуалните спорове с търговците могат да се решат лесно, бързо и евтино. Поради същите причини търговците биха могли да се въздържат да продават на потребителите в други държави-членки, където няма достатъчен достъп до висококачествени процедури за APC.

(8) Както посочва Европейският парламент в своята резолюция от 25 октомври 2011 г. относно алтернативно разрешаване на спорове при граждански, търговски и семейни дела и в своята резолюция от 20 май 2010 г. относно осигуряването на единен пазар за потребителите и гражданите, всеки цялостен подход към единния пазар, който носи резултати за неговите граждани, следва приоритетно да разработва проста, евтина, бърза и достъпна система за правна защита.

Член 1 от същата директива гласи следното:

„Целта на настоящата директива е да допринесе чрез постигането на високо равнище на защита на потребителите за правилното функциониране на вътрешния пазар, като гарантира, че потребителите могат по желание да подават жалби срещу търговци до структури, предлагащи безпристрастни, прозрачни, ефективни, независими, бързи и справедливи процедури за [APC]. Настоящата директива не засяга разпоредбите на националното законодателство, които налагат задължителното участие в подобни процедури, при условие че това законодателство не възпрепятства страните да упражняват правото си на достъп до съдебната система“.

Съдът на Европейския съюз също е взимал редица пъти отношение по въпроси, свързани с поставените. И доколкото вносителят в становището си открива нарушение на принципите на равностойност, ефективност и ефективна съдебна защита, без да е твърде убедителен в мотивите си, бихме цитирали някои основополагащи решения по разглежданите въпроси.

гражданското съдопроизводство.

Някои решения на законодателя, като въвеждане на задължителна медиация по спорове като този по чл. 31, ал. 2 от Закона за собствеността, изглеждат произволни и немислени. Съществуват и празнини и неясноти в уредбата, създаващи притеснения относно ограниченията на правото на защита, като например затрудненията при отдалеченост на страната или представителя ѝ. Създадена е възможност за видеоконферентна връзка, но единствено при съгласие на страните. Възможност за участие чрез пълномощник също може да се извлече от чл. 78 А, ал. 2 от ГПК, но подобна процедура до голяма степен обезсмисля медиацията. Същият проблем стои и при отдалеченост на представителя, за каквато възможност не е помислено.

По отношение на противоречието с чл. 6 и чл. 13 от ЕКПЧ, както и с чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС.

Ако приемем, че делото е допустимо в тази му част, предвид липсата на правомощия на Висшия адвокатски съвет във връзка с чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията, не намираме противоконституционност на атакуваната уредба.

Създаването на допълнителна процедура в някои първоинстанционни производства, свързана със съдебна медиация, не може да се приеме, че ограничава достъпа до съд или че превръща съдебното производство в неефективно правно средство. Подобен подход изглежда краен и не кореспондира със стандартите за ефективен достъп до справедлив процес, изградени в практиката на Европейския съд по правата на човека и Съда на Европейския съюз.

Отделно, част от мотивите на вносителя, свързани с практика на СЕС не могат да определят противоконституционност на уредбата.

Както европейското законодателство, така и практиката на СЕС са несъмнено насочени към насърчаване и все по-тясно имплементиране в националните законодателства на различните способи за алтернативно решаване на споровете. Така например, в преамбюла на **ДИРЕКТИВА 2008/52/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА *inter alia* се приемат следните принципи:**

(6) Медиацията може да предостави икономично и бързо извънсъдебно разрешаване на спорове по гражданскоправни и търговскоправни въпроси посредством процедури, пригодени за нуждите на страните. Съществува по-голяма вероятност споразуменията, постигнати в резултат на медиация, да бъдат доброволно спазвани, както и да спомогнат за запазването на приятелска и трайна връзка между страните.

(7) За да се насърчи още повече използването на медиация и да се осигури предвидима правна рамка за страните, които използват медиацията, е необходимо да се въведе рамково законодателство, което в частност да уреди ключови аспекти на

характер на медиацията следователно се състои не в свободата на страните да прибегват или не към тази процедура, а във факта, че „страните сами отговарят за процедурата и могат да я организират както пожелаят и да я прекратят по всяко време“.

51 Следователно важен е не задължителният или факултативният характер на системата за медиация, а фактът, че правото на достъп на страните до съдебната система е обезпечено. За тази цел, както отбелязва генералният адвокат в точка 75 от заключението си, държавите членки запазват своята пълна законодателна автономия, при условие че се зачита полезното действие на Директива 2013/11.

52 Поради това обстоятелството, че национална правна уредба като разглежданата в главното производство не само установява извънсъдебна процедура по медиация, но прави задължително използването ѝ, преди да се сезира съдебен орган, не може да попречи на осъществяването на целта на Директива 2013/11 (вж. по аналогия решение от 18 март 2010 г., *Alassini и др.*, C-317/08—C-320/08, EU:C:2010:146, т. 45).

57 Що се отнася до обвързващия характер на резултата от процедурата за APC, член 9, параграф 2, буква а) от Директива 2013/11 изисква от държавите членки да гарантират, че в рамките на тази процедура страните разполагат с възможността да се оттеглят от нея на всеки един етап, ако не са удовлетворени от нейните резултати или от протичането ѝ. Освен това съгласно член 9, параграф 2, буква б) от посочената директива в края на процедурата за APC на страните само се предлага решение и те са свободни да го приемат, да го откажат или да го спазят.

Относно искането на вносителя за противоконституционност на атакуваната уредба поради противоречие с чл. 56 и чл. 117 ал. 1 от Конституцията.

На първо място, макар и вече да изложихме аргументи в тази насока, правото на защита не може да си приема за нарушено с имплементирането на допълнителни уредби, целящи да облекчат производството и да създадат повече процесуални гаранции. Доколкото българското процесуално право изобилства от дискуссионни процедури от гледна точка на процедурните гаранции на правото на защита, въвеждането на частично задължителна процедура по медиация не изглежда да засяга правото на защита. Най-дискуссионни в тази насока остават процедурите по оскъпяване на производствата и изглеждащото по-скоро хаотично разграничение на исковете, по които има различни процедури за медиация или пък са изключени от приложното поле на промяната.

Относно претендираната противоконституционност, във връзка с чл. 117 от

Така например по съединени дела C-317/08, C-318/08, C-319/08 и C-320/08 СЕС приема следното:

– Член 34 от Директива 2002/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 година относно универсалната услуга и правата на потребителите във връзка с електронните съобщителни мрежи и услуги (Директива за универсалната услуга) трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка, по силата на която при спорове в областта на електронните съобщителни услуги между крайни потребители и доставчици на такива услуги относно предоставени от същата директива права трябва да се направи задължителен опит за постигане на споразумение в извънсъдебна помирителна процедура като условие за допустимост на исквете по съдебен ред.

– Принципите на равностойност и ефективност, както и принципът на ефективна съдебна защита също допускат национална правна уредба, която изисква за такива спорове предварително прилагане на извънсъдебна помирителна процедура, когато тази процедура не води до задължително за страните решение, не забавя съществено предявяването на иск по съдебен ред, спира погасителната давност за съответните права и не причинява разходи или причинява незначителни разходи за страните, доколкото обаче заявление за посочената помирителна процедура може да се подава не само по електронен път и доколкото в изключителни случаи са допустими временни мерки, когато неотложността на положението ги налага.

В спор, сравнително сходен с настоящия, по дело C-75/16 СЕС взима следното решение:

Директива 2013/11/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 година за алтернативно решаване на потребителски спорове и за изменение на Регламент (ЕО) № 2006/2004 и Директива 2009/22/ЕО (Директива за АРС за потребители) трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба като разглежданата в главното производство, която предвижда използването на процедура по медиация при споровете по член 2, параграф 1 от тази директива като условие за допустимост на съдебния иск или жалба във връзка с тези спорове, доколкото подобно изискване не възпрепятства страните да упражняват правото си на достъп до съдебната система.

В мотивите по делото, СЕС взима следното становище:

50 Както следва от съображение 13 от Директива 2008/52, доброволният

Конституцията, също намираме такова основание. Тези аргументите вече бяха изложени, във връзка с решенията на СЕС, но самият Конституционен съд е имал неведнъж възможност да се произнесе по подобни искания като дейността на несъдебните юрисдикции, арбитража и международните съдилища.

По тези съображения считаме, че оспорените разпоредби на ЗМ и ГПК не противоречат както на Конституцията, така и на стандартите, заложиени от Конституционния съд, ЕСПЧ и СЕС.

С уважение

Стоян Мадж
Изпълнител